

До народните представители в

49. Народно събрание

До Комисията по правни въпроси

Уважаеми народни представители,

На 19 май 2023 г. Народното събрание прие на първо четене законопроект за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс, № 49-302-01-3, внесен от Министерския съвет на 13.04.2023 г., и законопроект за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс, № 49-302-01-20, внесен от Министерския съвет на 13.04.2023 г.

В § 49 от Преходните и заключителните разпоредби на приетите на първо четене законопроекти се предвижда изменение на няколко разпоредби от Закона за съдебната власт:

1. Предложено е изменение в чл. 16, ал. 3 от Закона за съдебната власт, като изречение второ на разпоредбата въвежда ново **еднакво** изискване към членовете и на двете колегии на Висшия съдебен съвет (ВСС), избрани от Народното събрание – *„Изборът по колегии се извършва между хабилитирани учени по правни науки, адвокати и други юристи с високи професионални и нравствени качества, които не са съдии, прокурори или следователи, съобразно тяхната професионална квалификация и насоченост.“*

Приравняването на структурата и състава на прокурорската и на съдийската колегии на ВСС е немотивирано и противоречи на изискванията за отчетност на прокуратурата, респективно на принципа за независимост на съда. Утвърдените международни стандарти на Съвета на Европа, както и съответстващите им препоръки към България от Венецианската комисия, изискват в състава на кадровия орган за съдиите

мнозинство да имат съдиите, избрани от съдии. С последното изменение на Конституцията от 2015 г. този принцип не беше въведен за състава на Съдийската колегия, доколкото само 6 членове от общо 14 се избират от съдиите. Забраната за съдии да бъдат избирани от Народното събрание за членове на съдийската колегия преди да е изменена Конституцията в посочения по-горе смисъл е опасно и ще доведе до по-нататъшно компрометиране на съдебната независимост. Освен това предложеното изменение непонятно игнорира значението на последните събития, които недвусмислено ясно показаха фактичката необходимост народните представители да положат последователни и задълбочени усилия за ясното и категорично разграничаване на правораздавателната функция на съда от правомощията на прокурора да ръководи разследването и да повдига обвинение за извършено престъпление чрез разграничаването на статута на съдиите от този на прокурорите.

За състава на Прокурорската колегия няма и не би могло да има изисквания за мнозинство на прокурорите, избрани от техните колеги. Поради това и няма международни стандарти и препоръки в този смисъл. Изискването за въвеждане на форми на обществена и демократична отчетност на прокуратурата налагат в състава на кадровия орган на прокурорите да има мнозинство на членове, които не са прокурори, нито към момента на избора им от Народното събрание, нито след изтичане на мандата им.

В Прокурорската колегия общият брой членове е единадесет, като понастоящем петима от тях се избират от Народното събрание, четирима прокурори се избират от прокурорите в страната, един следовател се избира от следователите, а главният прокурор е член по право. При тази структура на колегията влиянието на главния прокурор в дейността на кадровия орган е неизбежно, доколкото практиката сочи, че от парламентарната квота се излъчват действащи прокурори, които след приключване на мандата си се връщат отново в прокуратурата. Поради това в рамките на съществуващата конституционна уредба се налага чрез изменения на Закона за съдебната власт да бъде осигурена възможността за осъществяване на реален външен контрол и отчетност на прокуратурата именно чрез предложеното въвеждане на изискването членовете на Прокурорската колегия, избрани от Народното събрание, да бъдат излъчени от други юридически професии. Наред с това е разумно обаче да не се налага забрана за избор на действащи съдии в Прокурорската колегия, тъй като участието на съдия се обосновава като противотежест на съществуващото правно положение повдигането на обвинението

от прокуратурата да е нейно суверенно правомощие, което не подлежи на съдебен контрол, включително при започване на съдебната фаза на наказателния процес след внасяне на обвинителния акт. Подобна организация на обвинителната функция изисква в правната уредба да бъдат предвидени разумни механизми за оценка на качеството на обвинението, които да го превръщат в значимо обстоятелство за кариерата на прокурорите и следователите. Предвиждането на такива адекватни кариерни механизми ще действа дисциплиниращо и ще способства за утвърждаване на ясна ценностна професионална йерархия.

2. Не може да бъде мотивирано с разумни аргументи и предвижданото изменение в чл. 33, ал. 3 и чл. 173, ал. 11 и ал. 12 от Закона за съдебната власт, а именно решенията за избор и освобождаване на главния прокурор, председателите на Върховния касационен и Върховния административен съд да се вземат с обикновено мнозинство от членовете на Пленума на Висшия съдебен съвет.

Приравняването на статуса на председателите на върховните съдилища със статуса на главния прокурор няма разумно основание и противоречи на принципа за независимост на съда.

В този смисъл е Становище №855/16 от 17.10.2017г. на Комисията за демокрация чрез право (Венецианската комисия) на Съвета на Европа. В него се разглежда въпросът за съответствието на промените в Конституцията от 2015 г. и на ЗСВ от 2016 г. с международно признатите стандарти за независимост на съда. В становището се подчертава несъответствието, което се отнася до структурата на ВСС, включително и на Съдийската му колегия, поради което се препоръчва към изискванията за квалифицираното мнозинство от 17 гласа в Пленума, да се въведе допълнително изискване председателите на върховните съдилища да се избират и освобождават с т.нар. „двойно мнозинство“, т.е. мнозинство от гласовете на членовете на ВСС, избрани от съдите. При актуалните конституционни структура и състав на Пленума на Висшия съдебен съвет, в който съдиите, избрани от съдии са само 6 от общо 25 членове, намаляването на мнозинството за избор/освобождаване на председателите на върховните съдилища, въпреки „двойното мнозинство“, пряко засяга съдебната независимост, защото поставя кариерната съдба на председателите на върховните съдилища в зависимост от членовете на ВСС, които са прокурори или избрани от Народното събрание.

Същевременно в Становище №968/19 от 09.12.2019 г. на Венецианската комисия се препоръчва намаляване на изискуемото мнозинство от 17 на 13 гласа, но това се отнася за избора и освобождаването на главния прокурор, което се обоснова с доминиращата позиция на главния прокурор в структурата на Прокуратурата и голямото му влияние във ВСС. В този смисъл предлаганите изменения, които недопустимо уеднаквяват статуса на главния прокурор с този на председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, са не само необосновани, но и реално опасни.

Уважаеми народни представители,

настояваме, при обсъждане и приемане на законопроекта на второ четене в Комисията по правни въпроси и в Народното събрание да имате предвид изложените от нас аргументи и да отпадне забраната да се избират действащи съдии в парламентарните квоти на двете колегии на ВСС, както и да отпадне предложението за намаляване на мнозинството при избор и освобождаване на председателите на върховните съдилища.

гр. София
24.05.2023 г.

Управителният съвет на Съюза на съдиите в България